

İZMİR ROMANLAR DERNEĞİ SORUN BAŞLIKLARI RAPORU

1- Romanlar için sürdürülebilir bir sosyal politika oluşturulmalı ve bu politika devlet politikası olmalıdır.

Ülkemizde 3 ila 4 milyon arasında bir Roman nüfus yaşamaktadır. Roman çalışmaları sonrası Romanlardan sorumlu koordinatör Bakan Sayın Faruk Çelik'in 81 ilde yaptığı araştırma sonrası 66 ilde Romanların yoğun olarak yaşadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma sadece Roman adı altında yapılmış olmakla birlikte kendini farklı tanımlar ile ifade eden (Dom, Lom, Mitrip, Karaçi, Elekçi, Aşık, Poşa vb...), toplamda 6 – 8 milyon aralığında Çingene nüfusu vardır.

Romanlar ve diğer toplumlar yaklaşık 1000 yıldır bu topraklarda birlikte barış içerisinde yaşamaktadır. Romanların tarihi süreçte yurttaşlık konusunda bu ülkenin karekökü bir toplum olduğunun pek çok kanıtı bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin ilerleme raporlarındaki tespitler ve politika önermeleri, Avrupa Konseyi tavsiye kararları, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi kurum ve kuruluşların Romanlar ile ilgili komisyonlar kurarak yaklaşım stratejileri oluşturması Romanların dünyada ki önemini gösterir niteliktedir. Bu sebeple devletimiz de Romanlar ile ilgili olarak sürdürülebilir bir sosyal politika oluşturmalı ve bu bir devlet politikası olmalıdır.

Bu politikanın oluşturulması için Romanları tanı olarak hem risk altında ki gruplar, bütünlüğünde hem de dezavantajlı gruplar özelinde değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü Romanlar dünyada bilimsel araştırmalar ile kanıtlanmış olduğu gibi dezavantajlı bir toplumdur.

Dezavantajlı grupların öncelikleri vardır. Bu öncelikler sosyal haklara temel hak ve özgürlüklere erişmek için pozitif ayrımcılık (olumlu yöntemler ve koruma tedbirleri) gerektiren özel yaklaşımlar gerektirmektedir. Bu politikalar Amsterdam Anlaşması'nın 137. Maddesine ele alınan ve Avrupa Birliği üye ülkeleri tarafından uygulanan, bütçe ayrılan bir politikaya dönüşmüştür.

Türkiye 3 Aralık 2004'te sosyal içerme belgeleri (SI) ve ortak içerme belgeleri (OSI) konusunda girişim başlatmış 2013 yılına gelmemize rağmen halen daha nihai belge oluşturulamamıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çatısı altında faydalanıcıları Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Sosyal Yardımlar Vakfı Genel Müdürlüğü, Aile Sosyal Politikalar Genel Müdürlüğü), Sağlık Bakanlığı olmak üzere, Avrupa Birliği ile

İZMİR ROMANLAR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

IPA projeleri yapılmaktadır. Türkiye’de Roman açılımı yapılmış olmasına rağmen bir projeksiyon konulmamış, bütçe ayrılmamış ve takvim belirlenmemiştir. Dolayısıyla açılımın kendi sözcük anlamının içerisi doldurulamamıştır. İyi niyetli yaklaşımlar bulunmasına karşın Romanları sosyal yaşama, kentlilik bilincine, eğitim ve çalışma fırsatlarına ulaşması konusunda eş güdümlü (kurumlar ve birimler arası) bir çalışma ile birlikte bütçe de ayırarak bir politika oluşturulması gerekir.

Bu genel politikalar hükümet tarafından yapılması öngörülürken, hizmetin yerelde belediyeler aracılığı ile halk ile buluştuğu noktadan yola çıkılarak; belediyelerin Romanlar ile ilgili sosyal politika oluşturmaları gerekmektedir. Romanları sisteme dahil etmeye çalışan bir anlayış geliştirilmelidir. Bu anlayış Romanların kültürel kodlarıyla oynanmadan ve asimilasyon yapılmadan geliştirilmelidir.

Romanlar için koruma tedbirleri almak üzere komisyonlar kurulmalı ve illerde, ilçelerde bu komisyonlar çalışmalıdır. Romanlar ile devlet arasında bir arabuluculuk komisyonu da kurulmalıdır.

2- Demografik yapının temsiliyeti sağlanmalıdır.

Roman toplumu tam olarak örgütlenememektedir. Bunun farkında olan siyasi partiler ve belediyeler bunu çok iyi bir şekilde kullanmaktadır. Romanların dezavantajlılığından kaynaklanan algı eksikliği bulunmaktadır. Roman Toplumu hak arama bilinci gelişmemiş, savunma reflexleri oluşmamış, örgütlenme becerisi olmayan bir toplumdur. Bu sebepten dolayı Romanlar yeterince organize olamamaktadır. Dezavantajlı kavramının doğru tespitler ile içi boşaltılmadan ele alındığında, bilimsel veri ve araştırmalarda kanıtlandığı üzere Romanlar demokrasinin gereği olan katılımcılık reflexini gösterememiştir. Bunun sonucunda demografik yapının temsiliyeti sağlanamamaktadır. Çünkü Romanlar talep eden bir toplum olmamıştır. Bunun yanında demografik yapının temsiliyeti sağlanamaması sebebiyle Romanlar seslerini ve sorunlarını tam olarak duyuramamaktadır. Talep eksikliğinden Romanlarda, örgütlü yapılara ve siyasi kurumlara üye olmak, organizasyonlara katılmak çok yeni bir anlayış olarak görülmektedir. Bu organizasyonlar, Romanların, kurumsal yapılarına hemen aidiyet sağlaması beklentisi içerisindedirler. Bu yanlıştır! Çünkü kendisine kurumsal yapıların içerisinde yer bulacak, mücadele edecek tecrübe ve nitelik birikimi Romanlarda bulunmamaktadır. Sadece bu sebepten dolayı dahi kendini ifade etmeye yeni başlamış bir toplum olan Romanlar için kontenjanlar ayrılmalı ve kendilerini ifade etme fırsatı oluşturulmalıdır. Bu sebeple demografik yapının temsiliyeti sağlanmalıdır. Siyasi partiler tüzüklerine Roman temsilcileri için kontenjan koymalıdır. Özellikle Romanların yaşadığı

İzmir Romanlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

Gaziosmanpaşa Bulvarı Özdemirler Çarşısı Kat: 5 No:503 Konak – İzmir

Tel: +90 507 275 30 89 e-mail: iz-rom-der@hotmail.com

illerde ki büyükşehir ve il belediyelerinde, Romanların yoğun olarak yaşadıkları ilçelerde ki belediyelerde Romanlara kontenjan ayrılmalıdır.

3- Ulusal İstihdam Strateji taslağına Romanlar ilave edilmelidir.

Hükümetin ulusal istihdam strateji taslağı hazırlanırken 600 bin kişi istihdam edileceğı bunun içerisinde dezavantajlı guruplar olan kadınlar ve engellilere pozitif ayrımcılık sağlanacağı Sayın Bakan Ali Babacan tarafından ifade edilmiştir. Roman çalıştıyları yapılmasına karşın, bu çalıştaylarda Romanların dezavantajlı bir toplum olduğu vurgulanmasına karşın Romanlar ulusal istihdam strateji taslağında yer almamıştır. Dolayısıyla pozitif ayrımcılık bir yana, Roman açılımının dahi gerekleri yapılamamıştır. Bu sadece hükümet nezdinde değil, başta yerel yönetimler olmak üzere ülkemizin tüm dinamikleri eş güdümlü bir şekilde bu istihdam stratejisi için iş birliğı yapılmamıştır. Sayın Başbakan Romanlardan özür dilemiş olmasına karşın, bu özrün çarpan etkileri görülmemiştir.

Belediyeler Roman STK'larının “işçi alın bizden” taleplerinden ciddi anlamda çekinmektedirler. Çünkü sorunları dağ gibi biriktirmişlerdir. Bu taleplerin yoğun olarak yapılması cevap bulamamaktadır. Birçok belediye Romanların birkaç etkinliğine destek vererek bu toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiğini düşünmektedir. Sadece seçim politikası güdülmekte olup, seçimlere yakın tarihlerde oy deposu olarak görülmektedir.

Örneğın, İzmir'de 300 bin tane Roman yaşamaktadır; ancak belediyeler bu konuya yeterince önem vermemektedir. Sosyolojik alt yapının müsebbibi olan nedenler bilinmekte buna rağmen yerel yönetimler tarafından istihdam ile ilgili bir politika oluşturulmamıştır. Romanlar teknolojinin geliştiğı dünyaya ayak uyduramamış ve unutulmaya yüz tutmuş işlere mahkûm bırakılmışlardır. Bunun sonucunda yeteri kadar maddi kazanç elde edemeyen Romanlar yaşam zorluğu çekmektedirler.

Ülkemizde de “Roman Açılımı” dahilinde çalıştaylar yapılmıştır. Çalıştay sonrası hazırlanan kitapçıkta ki tespitler ile dezavantajlı söylemi gelişmeye başlamıştır. Ardından çeşitli tarihlerde yapılan TAIEX seminerlerinde hem Avrupa'dan gelen delegasyonlar hem de kurumlarımızın en üst düzey yetkilileri, dezavantajlı tanımlamalarını açıklanan raporlarda ortaya koymuştur.

Tüm Dünyada aktif vatandaş ve aktif sivil toplum sürecinin başladığı 21. Yüzyılda Romanlar kaynaklara ulaşamamaktadır. Fırsat eşitsizliğinden dolayısıyla, sanayileşmiş toplum ile arasının gittikçe açıldığı bir süreçte “risk altındaki guruplar” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalara rağmen sosyal devlet ve sosyal belediyeler, ülkenin dinamikleri, gereken sosyal içerme çalışmaları yapmadığı gibi, algıları eksik olan Romanlar da kendi iç

İZMİR ROMANLAR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

dinamiklerini harekete geçirememişlerdir. Sadece bu sebepler dahi Romanların dezavantajlı bir toplum olduğunun kanıtıdır.

Bu sebeplerden dolayı;

- Belediyelerimizin pozitif ayrımcılık gösterip kayda değer bir istihdam paketi oluşturması,
- Müzik akademileri oluşturulması ve Romanların yoğun yaşadığı büyük illere güzel sanatlar okulları açılması için ilgili mevzuat uygulamasının kolaylaştırılması,
- Pazar yerlerinde Romanlara tezgâh yerleri verilmesi için belediyeler tarafından kontenjan ayırması,
- Girişimciliğe dayalı istihdam modeli Romanlar için en iyi modeldir. Belediyeler ve KOSGEB işbirliğinde hibe fonlarına ulaşmaları sağlanması ve satış alanları oluşturulması,
- Geri dönüşüm işleri ile uğraşan hurdacı ve kâğıt toplayıcılarımızın lisanslı firmalar ile sağlıklı çalışmalarına zemin yaratılmalı; alanda çalışanları SGK ve iş güvenceleri lisanslı firmaların keyfiyetine kalmamalı evlerdeki yerinde ayrıştırma ile ilgili Romanların işgücünden faydalanılmalı
- Çiçekçiler için kent dokusuna uygun mekânsal alan yaratılması

Romanların istihdamı açısından önemli bir yer tutmaktadır.

4- Kentsel dönüşümde Romanların kültürel öğeleri dikkate alınmalıdır.

Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve Belediyeler Roman mahallelerine yaklaşım stratejisi geliştirirken konuya sadece mimari ve mühendislik açısından bakmış; ancak Romanların kültürel öğeleri dikkate alınmamıştır. Bunun yanında sosyal dönüşüm planlaması yapılmamıştır.

Romanlar için yerindelik ve kültürel dokunun korunması ve sosyal dönüşüm doğru bir şekilde sağlanmalıdır. Kültürel asimilasyon önlenmeli ve Romanların yapısına uygun konutlar inşa edilmelidir. Geleceğe miras bırakmak istediğimiz kültürümüz kesinlikle korunmalı ve kentsel dönüşümde bu noktaya hassasiyet gösterilmelidir. Örneğin; Sulukule, İstanbul Gaziosmanpaşa Sarıgöl Mahallesi ve birçok Roman mahallesi kentsel dönüşüme uğramış ve mahalleler rant alanı haline getirilmiştir.

Toplum yararına çalışma programı kapsamında geçici istihdam sağlanan Romanların geçici sigortalı olması TOKİ'lere ev müracaatı konusunda ki haklarına engel teşkil etmektedir.

İZMİR ROMANLAR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Sulukule'den göç ettirilen Romanlar Taşoluk'a gitmiş, giden 337 aileden 334'ü Sulukule'nin hemen yanında ki Karagümrük'e geri dönmüştür. Çünkü mahallelerini özlemişlerdir. Romanlar birbirine dayanarak güç alan bir toplumdur. Sulukule örneği bunun en önemli kanıtıdır.

Samsun 264 Evlerde TOKİ tarafından Romanların tahliyeleri istenmektedir. Çünkü paraları ödeyememektedirler. Bu da sosyal dönüşümün gerekliliklerinin bir kanıtıdır.

5- Anayasa'da eşit vatandaşlık hakkı sağlanmalıdır.

Vatandaşlık tanımlamalarının anayasalarda yer alması ile birlikte mevzuat anlamında vatandaşlığa kabul edilmiş, uygulamada ise öteki, hatta ötekinin ötekisi olarak, tanısı konulmasa da önyargıların tetiklediği ve sosyolojik alt yapının müsebbibi olan nedenlerden dolayı Romanlar ülkemizde vatandaş olmanın bile farkına varamamış bir toplumdur. Bu sebepten dolayı Romanlar kimi zaman kimliklerini gizleme ihtiyacı hissetmiş, kimi zaman ise yerlerinden edilmişlerdir.

Kanun ve yönetmelikler yardımı ile koruyucu tedbirler konularak, Romanlar için pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. Yeni anayasa platformu çalışmalarında da öngörülen pozitif ayrımcılık yapılmalı mı sorusuna, büyük çoğunlukla evet cevabı verilmiştir.

Yerelde dezavantajlı guruplara özellikle Romanlara yönelik koruma tedbirleri alınmalıdır. Derneğimizin anayasa uzlaşma komisyonuna verilen "risk altındaki guruplara koruma tedbirleri getirilmeli" teklifi dikkate alınmalıdır. Romanların da koruma altına alınması alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağını, aksine eşitliği sağlayacağı da açıktır.

Bunun yanında Romanlara ayrımcılık yapılmaktadır. Ancak bu ayrımcılığa maruz kalan Romanlar bu durumun farkında olmakta olmasına karşın ayrımcılığı yapanlar ise bunun farkında olmamaktadır. Bunun yanında sistem dahilinde ki birçok yönetici Romanları dezavantajlı olarak görmemektedir. Bunun sebebi hep eşitlerin anayasanın tasarlanmış olmasıdır. Bilimsel olarak ta kanıtlanmış olan Romanların dezavantajlılığı olgusu ile ilgili bir algı oluşması sağlanmalıdır. Gerekli kanun ve yönetmeliklerin de düzenlenmesi gerekmektedir. Uygulama alanlarında ciddi sorunlar vardır.

6- Eğitim sorunları ile doğru ve etkin mücadele edilmelidir.

Roman mahallelerinde bulunan okullarda teçhizat ve donatım sorunu bulunmaktadır. Bunun yanında Roman mahallelerinde zorunlu olmasına karşın okula devam etmeyen çocuklar bulunmaktadır. Bu konuya siyaset üstü bakılarak, çocukların okula neden devam edemediklerinin araştırılması, bu konuda Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler, Milli

İZMİR ROMANLAR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Eğitim Müdürlükleri, sivil toplum kuruluşları ortaklığıyla sosyal projeler üretilmeli, sosyal projelere maddi olarak destek verilmelidir. Öğretmenlerin sadece okul içerisinde değil sahada da aktif olarak çalışması sağlanarak, çocuklar ve aileler ile iletişim içinde olmaları sağlanmalıdır. Bunun için mevzuatta gerekli düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır. Okula giden çocukların ilköğretimden sonra ortaöğretim ve üniversiteye devam etmesi için maddi ve manevi destek sağlanmalıdır. Ayrıca mahallelerimizde çocukların eğitimi yanında, topluma faydalı bireyler olmaları için kültürel ve sportif faaliyet alanları geliştirilmelidir.

Romanlar bugün için rehber velileri olan bir toplum değildir. Çocukları doğru ve olumlu anlamda okula yönlendirememektedirler.

Romanlar hizmete erişmek için eğitimin ön şart olduğunun farkında değildirler. Bu kolaycı anlayış kurumlarımızda da vardır. Teşvik ve tedbir sistematığının kurumlar arası eşgüdümlü bir yaklaşımda geliştirilmesi gerekir.

Romanlar eğitim alırsa geleceğe ortak olabilirler.

7- Roman toplumundan rol modellerin öne çıkarılması gerekmektedir.

Türkiye’de 190 tane Roman Derneği ve 13 tane Federasyon bulunmaktadır. Bunlar içerisinde bir akıl adamlar ekibi kurulmalıdır. Bu kişiler Roman politikaları ile ilgili rapor hazırlamalıdır. Ayrıca topluma örnek olacak rol modeller de bu kişiler içerisinde basın – yayın aracılığıyla halka aktarılmalıdır.

Roman Toplumu içerisinde çıkmış bugün çeşitli noktalara gelmiş kişiler ön plana çıkılarak Roman Toplumu’na tanıtılmalı ve rol model alınmaları sağlanmalıdır. Ayrıca bir akıl adamlar komisyonu kurulmalıdır. Bu komisyon toplum ile devlet arasında bir arabulucu ve kolaylaştırıcı rolü üstlenmelidirler.

Romanlar devletimizin kurumlarından yeterince talep kar değildirler. Kümüll bir yaşam içerisinde mahalleye hapsolmuş, ülkemizin kaynaklarına ulaşma becerisi gösterememektedirler. Rol modellerin kurumlar ile mahalleler arasında ki kolaylaştırıcı rolü işlevsellik kazanmalı, yoksulluk ve yoksunluk içerisinde ki topluma katalizör bir görev üstlenmelidirler. Hükümet ve yerel yönetimler bu rol modellere kolaylaştırıcı tedbirler geliştirmelidirler.

8- Roman Dernekleri içerisinde çalışan derneklere sosyal projeleri için destek sağlanmalıdır.

190 Roman Derneği ve 13 Federasyon içerisinde aktif çalışanlar belirlenerek sosyal projeler için maddi ve manevi olarak destek sağlanmalıdır. Özellikle, Avrupa Birliği

İZMİR ROMANLAR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

projelerinde, IPA projelerinde, bakanlıkların sağladıkları hibelerde Romanlar ile ilgili konular öncelikli hale getirilmelidir

Özellikle Kalkınma Ajansları her hibe – fon takviminde Roman derneklerine çağrı yapmalıdır. Hem kapasite sorunları hem de teknik donanımları olumlu yöntemler geliştirilerek kurumsal kapasitelerinin artırılmasına destek sağlanmalıdır.

Yeni Anayasa'dan Taleplerimiz:

Pozitif ayrımcılık veya olumlu yöntemler ile dezavantajlı konumumuz dikkate alınarak yeni anayasada;

- Kültürel haklarımızı her alanda korunması ve uygulanmasının kanun ve yönetmelikler ile desteklenmesi ve denetlenmesi
- Eğitim öğretim haklarımızın her alanda korunması uygulanması kanun ve yönetmelikler ile desteklenmesi ve denetlenmesi
- Barınma haklarımızın her alanda korunması uygulanması kanun ve yönetmelikler ile desteklenmesi ve denetlenmesi
- Ülkemizdeki kaynaklara ulaşma hakkımızın fırsat eşitsizliğinden dolayı korunması kanun ve yönetmelikler ile uygulanması ve denetlenmesi
- Çalışma haklarımızın her alanda korunması uygulanması kanun ve yönetmelikler ile desteklenmesi ve denetlenmesi
- Romanları eşit vatandaş yapacak pozitif ayrımcılık gerektiren koruma tedbirleri alınması uygulanması ve denetlenmesi
- Kurucu unsur olarak bu ülkenin taşında toprağında emeği olan bir halk olarak tanınması ve koruma altına alınması
- Anayasa, kanun ve yönetmelikler birbirinden ayrı kavramlar olsa da bu farklı dinamikler bütününde yasama yürütme bileşeninde taleplerimizi ifade ediyor eşit vatandaş olunması konularına yer verilmelidir.

Sonuç olarak Romanlara eşit yurttaşlığın kanallarını açılmalıdır, gelirden sosyal adaletin kanallarını açılmalıdır, istihdamın kanallarını açılmalıdır, Romanların Mecliste kendilerini ifade edebilmenin kanallarını açılmalıdır.

Gereğini bilgilerinize arz ederim

Abdullah CISTIR
İzmir Romanlar Derneği
Başkanı